

Linnéuniversitetet

Institutionen för hälso och vårdvetenskap

Examensarbete 15 hp.

Djurassisterad omvårdnad för personer med demens En systematisk litteraturstudie

Författare: Lisa Gustavsson, Elin
Malmberg, Karin Stångberg
Ämne: Vårdvetenskap
Termin: VT 2013
Kurskod: 2VÅ60E

Sammanfattning

Bakgrund: Det är viktigt att stöd för dementa finns nära eftersom de riskerar att lida av fysisk eller psykisk ohälsa. Ohälsa i detta avseende innebär bland annat oro som rastlöshet eller agitation i form av irritation och frustration. Tidigare studier visar resultat på att djur kan ha lugnande effekter på demenssjuka. Studier har visat att djur kan locka fram minnen hos individerna och att det har en positiv effekt på terapi mot agitation.

Syfte: Beskriva hur djurrelaterade stimuli påverkar symtombilden hos dementa.

Metod: Systematisk litteraturstudie, 11 artiklar inkluderades från databaserna Cinahl och PsycINFO. Artiklarna kvalitetsgranskades och relevanta delar ur artiklarnas resultat kodades för att sedan kategorisera till fyra kategorier.

Resultat: Tydliga förbättringar sågs gällande demenssjukas motoriska, sociala och psykiska hälsa utifrån kategorierna – emotionell påverkan, förmåga till interaktion, intresse för omgivningen och agerande. Tydligast förändringar har vi sett gällande de dementas oro, aggressivitet, motorik och uppmärksamhet.

Slutsats: Djurassisterad omvårdnad är en bra alternativ behandlingsform. Hundar är trots allt ganska krävande och passar inte alltid vårdssituationer som kan vara stressande. Användandet av en robotkatt har dock visat goda resultat och utifrån det borde andra mindre krävande djur också kunna användas.

Nyckelord: Djurrelaterade stimuli, demens, alternativ behandlingsform, omvårdnad.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	1
2.1. Demens.....	1
2.2. Djurassisterad omvårdnad	2
2.3. Teoretisk referensram: Öquist systemteori.....	3
3. Problemformulering	3
4. Syfte	4
5. Metod	4
5.1. Inklusions- och exklusionskriterier	4
5.2. Sökförfarande	4
5.3. Kvalitetsgranskning.....	5
5.4. Dataanalys	6
6. Forskningsetiska överväganden	6
7. Resultat.....	7
7.1. Emotionell påverkan	7
7.2. Förmåga till interaktion.....	8
7.3. Intresse för omgivningen.....	8
7.4. Agerande	9
8. Diskussion	10
8.1. Metoddiskussion.....	10
8.1.1. Sökningen.....	10
8.1.2. Kvalitetsgranskning.....	11
8.1.3. Analysen.....	11
8.2. Resultatdiskussion.....	12
8.2.1. Oro/ångest	12
8.2.2. Uppmärksamhet	13

8.2.3. Motorisk påverkan.....	14
8.2.4. Aggressivitet.....	14
8.2.5. Trovärdighet och överförbarhet.....	15
8.3. Förslag på ny forskning.....	16
9. Slutsats	16
10. Referenslista	18

Bilaga I Artikelsökning

Bilaga II Granskningsmall för kvantitativa studier

Bilaga III Granskningsmall för kvalitativa studier

Bilaga IV Artikelmatris

1. Inledning

Att vårda personer med demens kan vara problematiskt då en dement person ofta har svårt att förstå och tolka saker som sker i den sociala omgivningen. Att dementa blir deprimerade och agiterande i sin sjukdom medför inte bara problem för individen själv utan även för dennes anhöriga och andra som finns i personens närhet, exempelvis andra vårdtagare. Vården av de dementa tenderar att bli enformig då den följer strikta rutiner, vilket i sin tur medför att de som lever med demens inte får den tillfredsställelse som de behöver i vardagen. För att uppnå en optimal vård för varje enskild individ krävs ofta ett stort engagemang hos vårdarna och även om de vill hjälpa så kan det upplevas som svårt att veta hur denna hjälp ska ske med de få resurser som ingår i demensbehandlingen (Rahm Hallberg, 2007). I vår studie tittar vi närmare på införandet av djur i vården som är en av många olika alternativa behandlingsformer som finns för äldre med demens. Vi tror att djur kan ge en positiv effekt på de dementas symtombild och ge nya behandlingsmöjligheter för dem. Det kan vara bra för vårdare, till exempel sjuksköterskor, att veta vad det finns för alternativa behandlingar för att kunna erbjuda mer individuella vårdplaner.

2. Bakgrund

2.1. Demens

Demens är ett samlingsnamn för en rad symtom som orsakas av hjärnskador (Svenskt demenscentrum, 2008). Socialstyrelsen skriver i sina rekommendationer att personer med demens skall ha personal kring sig dygnet runt för att behovet av stöd skall kunna ges. Enligt socialstyrelsens föreskrift som träder i kraft den första januari 2014 är det viktigt att stödet finns nära eftersom personer med demens riskerar att lida av fysisk eller psykisk ohälsa eller alternativt skapa fysisk eller psykisk ohälsa hos andra (SOSFS 2012:12). Ohälsa i detta avseende innebär symtom som oro i form av upprepning av ord, rastlöshet eller plockighet, agitation i form av irritation och frustration, verbal- och ickeverbal aggressivitet i form av exempelvis svordomar, könsord, sparkar, spottning, klösning eller bitning (Skovdahl & Kihlgren, 2009). Symtomen kan även innebära minskad motorisk förmåga och störningar i dygnsrytmen (Almberg & Jansson, 2003). Oro, irritation och aggressivitet förekommer inte allt för sällan hos personer med demens och är beteenden som ofta är svåra att bemöta både för anhöriga och personal. Vanligtvis används medicinering för att minska dessa beteenden

men läkemedel är inte riskfria och ofta innebär det endast en dämpande effekt på symtomen, medan orsaken till beteendet ligger kvar (Skovdahl & Kihlgren, 2009). Det är viktigt att ge en individuellt anpassad vård för att kunna tillgodose individens behov och resurser. Personal bör ta hänsyn till de individuella behoven och skapa en omväxlande och stimulerande miljö för att förbättra individens emotioner (Skovdahl & Kihlgren, 2009). Enligt Skovdahl och Kihlgren (2009) behöver personer med demens ofta mycket uppmärksamhet och omvårdnad, vilket kan upplevas som krävande av personalen. Det är inte alltid det finns de resurser som krävs för att kunna ge varje individ den uppmärksamhet som den skulle behöva.

2.2. Djurassisterad omvårdnad

Williams och Jenkins (2008) har gjort en litteraturstudie på hur djur kan påverka demenssjukas emotioner och beteenden. Deras slutsats är att djur kan ha lugnande effekter på individer med demens. Djur kan locka fram minnen hos individerna och de har en positiv effekt på terapin mot agitation och för sociala interaktioner. Flera studier visar goda resultat på sociala interaktioner när ett djur finns i närheten av de personer som vårdas på särskilda boenden (Williams & Jenkins, 2008). Att djur används i vårdande syfte är inget nytt, det finns dokumenterade fall ända från 1700-talet där djur har använts i terapeutiskt syfte. I terapin fick personer med psykiskt ohälsa ta hand om djur som en daglig aktivitet, detta sades då ha en stark effekt på läkandeprocessen (Williams & Jenkins, 2008). Djur har även sedan länge används som hjälpmedel för människor med handikapp och både Florence Nightingale och Sigmund Freud har påvisat djurens goda effekt på människors känslor (Laun, 2003). Under 70-talet användes djur i terapeutiskt syfte på anstalter i USA där det visade sig att personer som tog hand om djur tenderade att minska sitt missbruk av droger, vara mindre våldsamma och behöva mindre mediciner. Dr. Aaron Katcher var under 80-talet den första att dokumentera att kontakt med djur även sänkte blodtrycket och hjärtfrekvensen hos individer. Detta gav djurassisterad omvårdnad en bredare acceptans över hela världen (Laun, 2003). Svenskt demenscentrum (2011) beskriver att många vårdboenden i Sverige använder sig av djur för att öka välbefinnandet hos äldre. Hur de ställer sig till rädsla inför djuret och pälsdjursallergi är oklart. Pälsdjursallergi är trots allt den näst vanligaste allergiformen i Sverige (1177, 2012). Vi har även funnit att det finns högskolekurser som berör djurs medverkan i vård och socialt arbete.

2.3. Teoretisk referensram: Öquist systemteori.

Systemsynen innebär att varje enskild individ ses som en del i en större helhet. Helheten skapas av delarna som består av människan och den kontext hon lever i. Vi måste förstå människan i kontexten för att kunna lösa sociala problem som inte enbart kan lösas med förnuftiga resonemang. Om en del i systemet förändras påverkar detta de övriga delarna och således den totala helheten. Med detta menar Öquist (1983, 2009) att systemet kan ses som ett kretslopp, ett positivt kretslopp syftar till att läka och återställa en rubbad balans medan ett negativt kretslopp skapar en spiral där balansen bryts ner mellan de olika delarna.

Systemtänkandet kan hjälpa oss att hantera känslor av hopplöshet genom att se till bakomliggande faktorer i specifika situationer. Människan måste uppmärksamma de små delarna i systemet för att kunna förstå helheten och vice versa.

I systemteorin är variation en viktig nyckel. Dåliga vanor som exempelvis stress kan göra att variationen hindras då systemet överskrider sin tolerans, detta kan göra att spiralen blir negativ. Genom att ha en variation inom systemet som ligger inom toleransområdet kommer rörligheten att kunna behållas, positiva variationer skapar en god vardag för systemet. Genom att tillföra gynnsamma delar till systemet kan en större positiv helhet skapas (Öquist, 1983, 2009).

3. Problemformulering

Varje dement vårdtagare är i stort behov av omvårdnad och uppmärksamhet. Oro och aggressivitet är vanligt förekommande symtom hos demenssjuka, läkemedel kan inte alltid bota orsaken till den bakomliggande problematiken. Av denna anledning är det intressant att se på hur andra behandlingsmöjligheter kan påverka dessa symtom. Det har påvisats att djur har goda effekter på människors emotioner, djur ger inte bara en känsla av trygghet utan även av meningsfullhet och något att se fram emot då dagarna är långa och aktiviteterna är få (Buettner, Fitzsimmons & Barba, 2011).

- Oro och ångest är vanligt förekommande i symtombilden vid demens, hur kan detta påverkas av djur i vården?
- Vilka sociala förändringar är det som sker och är dessa förändringar tydliga och varaktiga?

- Hur kan stimulansen från djur påverka demenssjukas dygnsrytm?
- Hur kan demenssjukas negativa beteendeförändringar påverkas av ett djurs närvaro?
- Vilka möjligheter finns till djurassisterad omvårdnad utan riktiga djur?

4. Syfte

Litteraturstudiens syfte är att beskriva hur djurrelaterade stimuli kan påverka symtombilden hos dementa.

5. Metod

Den metod som använts vid detta arbete är en systematisk litteraturstudie. Vi har inkluderat vetenskapliga artiklar med kvantitativ och kvalitativ ansats och baserat vår metod på Forsberg och Wengströms (2013) metod för systematiska litteraturstudier. I kvantitativa forskningsansatser syftar forskningen till att se samband och förklara olika företeelser (Forsberg & Wengström, 2013). Kvalitativ ansats fokuserar på att förstå människans subjektiva upplevelser av omvärlden (Forsberg & Wengström, 2013). En kombination av dessa två ger oss en samlad bild av både den objektiva och den subjektiva förståelsen av hur djur påverkar vårdtagarnas symtom och beteenden.

5.1. Inklusions- och exklusionskriterier

Vi har inkluderat artiklar skrivna på svenska eller engelska som är publicerade mellan åren 2000-2013. För att inkluderas skulle artiklarna innehålla djur i vården och personer med demens samt vara peer-reviewed. Jämförande artiklar som saknade mätningar före intervention har exkluderats. Även artiklar med låg vetenskaplig kvalitet och de som berör djurförsök har exkluderats.

5.2. Sökförfarande

Vi har utgått från databaserna Cinahl och PsycINFO eftersom de är databaser för artiklar inom omvårdnad, medicin och psykologi. Vi provsökte med olika sökord som verkade relevanta, exempelvis specifika djur, samlingsnamnet djur och specifika demensformer. De sökord som resulterade i relevanta träffar kombinerade vi på olika sätt. Vår kombinerade sökning började i Cinahl med sökorden Animals (AND) Dementia, avgränsning till år 2003-

2013 gjordes. Vi ansåg att detta resulterade i för många artiklar som innefattade djurförsök och ändrade därför Animals till Pets eftersom vi ville ha artiklar som fokuserade mer på samarbetet med djur. Utifrån Suggest subject terms resulterade sökningen i sökorden: Human-pet bonding, pet therapy, cat, och dog. Dessa kombinerades med (OR) tillsammans med (AND) Dementia. Den andra sökningen gjordes i PsycINFO där vi med hjälp av Thesaurus kom fram till sökordet animal assisted therapy utifrån pet therapy. Detta kombinerades med dementia och avgränsningen till åren 2003-2013 gjordes. Vi hade efter dessa två sökningar funnit 13 artiklar (Bilaga I) som vi ville läsa i fulltext. Eftersom artiklarnas resultat var relativt lika varandra valde vi att göra en ytterligare sökning i Cinahl för att inkludera äldre material. Sökningen avgränsades till publiceringsåren 2000-2002 och endast sökorden pet therapy (AND) dementia användes (Bilaga I). I denna sökning användes explode på sökordet Dementia för att bredda sökningen ytterligare. Sökningen gav oss ytterligare tre artiklar som valdes ut för fulltextläsning, vi hade nu 16 artiklar att läsa i fulltext.

Processen fram till fulltextläsning började med rubrikläsning, redan här försvann artiklar eftersom de var litteraturstudier eller inte svarade mot vårt syfte. De som svarade på syftet gick vi vidare med och läste abstrakt. Vid abstraktläsningen märkte vi att vissa artiklar föll bort eftersom de hade en missvisande rubrik, de svarade inte alls mot vårt syfte. Andra anledningar till bortfall var att studierna inte presenterade ett resultat av djurassisterad omvårdnad utan mer om dess administrativa tillvägagångssätt. En del artiklar har inte haft varken abstrakt eller fulltext tillgängligt, de har då direkt exkluderats eftersom vi ansåg att endast rubriken gav oss otillräckligt med information för att avgöra om artikeln skulle beställas i fulltext.

5.3. Kvalitetsgranskning

De 16 valda artiklarna lästes och kvalitetsgranskades individuellt med stöd från Forsberg och Wengströms (2013) granskningsmallar (Bilaga II). Kvaliteten på varje artikel jämfördes sedan i en gemensam kvalitetsgranskning. Artiklarna kunde få hög, medel eller låg kvalitet. Forsberg och Wengström (2013) presenterar sex kategorier i sina granskningsmallar för kvantitativa studier; syfte, urval, intervention, mätmetod, analys och värdering. Vi anser oss ha otillräcklig kunskap för att bedöma vilken av dessa kategorier som är viktigast och låter dem därför ha lika stort värde vid bedömningen av vilka artiklar som ska inkluderas till vår studie eller inte. För hög kvalitet krävdes att fyra av kategorierna var väl beskrivna. För medelhög kvalitet krävdes att tre av kategorierna var väl beskrivna. De som endast beskrev en

eller två av kategorierna klassades som låg kvalitet och exkluderades. För den kvalitativa artikeln användes Forsberg och Wengströms (2013) checklista för kvalitativa metoder (Bilaga III) på liknande sätt, men där bara med fem kategorier eftersom den inte innehöll någon intervention. Fem av artiklarna hade låg kvalitet enligt våra mallar och exkluderades. De 11 artiklar som återstod efter kvalitetsgranskningen granskades återigen individuellt av oss. Dessa 11 artiklar presenteras i artikelmatrisen (bilaga IV). Artiklarna kommer från olika delar av världen och många har använt liknande mätinstrument på de symtom och beteenden som vårt syfte omfattar. Gemensamt för artiklarna är att de är utförda på personer med demens och inte på vårdgivare eller anhörig.

5.4. Dataanalys

Vi har utgått från Forsberg och Wengströms (2013) innehållsanalys när vi analyserat data från artiklarnas resultatdelar. Varje artikel lästes flertalet gånger för att vi skulle bli bekanta med innehållet. I resultatläsningen sökte vi enskilt efter relevanta koder (Forsberg och Wengström, 2013) som skildrade essensen av artiklarnas resultat. Koderna för varje studie jämfördes och kunde fastställas. Dessa koder grupperades sedan till fyra heterogena kategorier som sammanfattar dess innehåll. Med heterogena menas att de koder som hör ihop med varandra endast passar i den specifika kategorin de hamnat i. Med fokus på kategorierna lästes sedan resultatdelarna en tredje gång för att få en helhetsbild av de effekter som påvisats.

6. Forskningsetiska överväganden

Samtliga deltagare i alla artiklar hade informerats om studiernas syfte och hade personligen godkänt sitt deltagande. I de fall där deltagarna inte ansetts kunna godkänna sitt deltagande hade anhöriga gjort detta. Detta ökar det vetenskapliga värdet i vår uppsats eftersom alla deltagarnas deltagande har blivit godkänt av någon part (Wallengren & Henricson, 2012). Hundarna som använts i artiklarna var utbildade och tränade för omvårdnadssituationer. All kontakt med hundarna har skett under kontrollerade former. Samtliga artiklar har god vetenskaplig kvalitet eftersom vi granskat dem individuellt och gemensamt, detta höjer den etiska motiveringen enligt Kjellström (2012). En annan etiskt aspekt som Kjellström (2012) tar upp är nyttan av studiens resultat, vi hoppas kunna finna ett resultat som är relevant och ligger i tiden för sjuksköterskans yrkesroll. Vi har inte exkluderat något resultat som inte

stödjer vår förförståelse, alla artiklars resultat presenteras. Detta är enligt Forsberg och Wengström (2013) en viktig etisk aspekt.

7. Resultat

De koder som framkom var depression, oro, ångest, tillfredsställelse, förändrad kommunikationsförmåga, förändrad uppmärksamhet, förändrad orientering, koncentrationssvårigheter, motorisk påverkan, agitation och aggression. Dessa kunde vi kategorisera till fyra kategorier; emotionell påverkan, förmåga till interaktion, intresse för omgivningen samt agerande. Koderna som faller inom kategorin emotionell påverkan är depression, oro, ångest och tillfredsställelse. Kategorin förmåga till interaktion innehåller koden förändrad kommunikationsförmåga. Inom kategorin intresse för omgivningen finns koderna förändrad uppmärksamhet, förändrad orientering och koncentrationssvårigheter. Slutligen återfinns koderna motorisk påverkan, agitation och aggression i kategorin agerande.

7.1. Emotionell påverkan

Kategorin emotionell påverkan handlar här om de koder som är direkt förknippade med de symtom som beskriver hur deltagarna i de analyserade artiklarna mådde. Det är av andra uppfattande emotioner hos de demenssjuka som framgår genom mätningar. De mätningar som gjorts har utförts av vårdare och innefattar oro, ångest, tillfredsställelse och depression. Flertalet studier som använt sig av interventioner visade att vårdtagarna tycktes uppleva aktiviteterna med hund som roliga. Tidigare tysta och apatiska vårdtagare skrattade och verkade väldigt tillfreds med situationer med hundar (Kawamura, Niiyama & Niiyama, 2007; Motomura, Yagi & Ohyama, 2004). Många av vårdtagarna uppvisade depressionssymtom eller låg i riskgrupp för att drabbas av en depression innan interventionen. Efter den hundassisterade omvårdnaden visades signifikanta minskningar av depressionssymtomen. Denna positiva trend märktes oberoende av vilken tid på dygnet mätningen utfördes (Moretti et al. 2011; Mosello et al. 2011). Motomura et al. (2004) finner dock ingen förändring i depressionssymtom vid sina mätningar.

Andra signifikanta skillnader som uppmätts mellan pre- och post intervention är minskad oro och en ökad känsla av lugn. En studie visade tydliga skillnader mellan gruppen som genomgick djurassisterad aktivitet och kontrollgruppen, där oron i kontrollgruppen hade ökat

medan den i hundaktivitetsgruppen hade halverats (Kanamoir et al. 2001). Vissa vårdtagare upplevde också en ökad tillfredsställelse av att inte behöva promenera med någon av vårdarna utan istället självständigt promenera med hunden inne på boendet (Moretti et al. 2011; Katsinas, 2001; Nordgren & Engström, 2012). Artikeln där de använt sig av robotkatter visade på liknande resultat på tillfredsställelsen (Libin & Cohen-Mansfield, 2004).

7.2. Förmåga till interaktion

Människan har olika förutsättningar för att söka kontakt. Med interaktion menar vi verbala eller icke verbala sätt att ha kontakt med sin omgivning utan att uppfattas som otrevlig och förmågan att tillkalla uppmärksamhet och föra ett samtal genom ord eller gester. Under en observation där 56 stycken vårdtagare deltog och utsattes för olika hundstimuli var det 38 stycken som kommenterade det som skedde under interventionerna. Totalt 108 kommentarer gjordes som handlade om de olika hundstimuli de utsatts för. Detta var en markant ökning i jämförelse med de observationer som gjordes innan interventionen då vårdtagarna ej var sysselsatta (Marx, Cohen-Mansfield, Regier, Dakheel-Ali, Srihari, & Thein, 2010). Två andra studier som gjorts visade också en ökning i det sociala beteendet mellan pre- och post intervention. Vårdtagarna fick i och med den hundassisterade omvårdnaden något nytt att prata om. De diskuterar hundens närvaro med varandra och samtalade även om sina tidigare ägda husdjur (Katsinas, 2001; Sellers, 2006). I en studie beskrivs en man som började hälsa och ta kontakt med hundföraren, tidigare var han likgiltig inför personer. Han började också uttrycka sina känslor till vårdarna, både verbalt och icke verbalt (Kawamura et al. 2007). Det verbala uttrycket ökade signifikant vid hundassisterad omvårdnad i förhållande till vanliga dagsaktiviteter (Mosello et al. 2011). I samband med att den djurassisterade omvårdnaden upphörde, började en vårdtagare att söka uppmärksamhet ifrån sin omgivning, vilket hon tidigare aldrig gjort. Samma vårdtagare var tre månader efter interventionen i behov av uppmuntran för att prata (Nordgren & Engström, 2012).

7.3. Intresse för omgivningen

Kategorin innebär förmåga att hålla koncentration och vara uppmärksam på omgivningen utifrån andras observationer samt att genom detta kunna orientera sig i tid och rum. Därmed innefattar kategorin förändringar i uppmärksamhet, orientering och koncentration, alltså hur uppmärksamma vårdtagarna är på det som händer i deras omgivning. Det som har förändrats mest har visat sig vara uppmärksamheten. Flera av studiernas mätningar har visat på en ökad uppmärksamhet och ett ökat intresse hos vårdtagarna (Mosello et al. 2011; Kawamura et al.

2007). En hund kunde göra vårdtagarna uppmärksamma på omgivningen genom att den spontant gick fram och puffade på vårdtagarna. Med detta gjorde hunden vårdtagarna uppmärksamma på andra omgivande aktiviteter. Efter hundassisterad omvårdnad märktes tydliga minskningar av apati hos vårdtagarna (Katsinas, 2001; Motomura et al. 2004). De nya stimulanserna har även i andra studier påvisat att det blivit ett ökat intresse för vad som sker, vilket har lett till en ökad vakenhet under dagen. Det har i sin tur lett till en förbättrad nattsömn (Kawamura et al 2007; McCabe, Baun, Speich & Agrawal, 2002).

Vårdtagarna blev bättre orienterade till tid baserat på hundens närvaro eller frånvaro. De kunde precisera vilken veckodag det var genom att diskutera när hunden senast var där och när den nästa gång skulle komma (Katsinas, 2001; Kawamura et al. 2007). Detta stöds av mätningar i andra studier som visat förbättringar i orienteringen till tid och rum. Även förmågan att koncentrera sig och fokusera sig på en given uppgift ökade enligt mätningar i samma studie (Kawamura et al. 2007). Vårdtagare som tidigare varit väldigt ofokuserade och uppmärksamhetskrävande kunde lugnt titta på när de andra vårdtagarna aktiverade sig med hunden utan att själv delta (Kawamura et al. 2007). Mosello et al. (2011) har däremot inte funnit någon signifikant skillnad i sina mätningar angående koncentrationsförmågan. Deras mätning visade sig vara oförändrad under testperioden. Grupper som medverkat i hundassisterad omvårdnad har i en annan studie inte visat så stor förbättring angående deras intresse för omgivningen. När detta resultat jämförts med kontrollgruppen som ej genomgått hundassisterad omvårdnad kunde tydliga skillnader ses. Kontrollgruppens resultat hade försämrats sedan första mätningen (Kanamori et al. 2001). Dessa skillnader syns i fler mätningar som Kanamori et al. (2001) gjort kring intresse för omgivningen och koncentrationsförmåga.

I studier där en jämförelse gjorts mellan aktiviteter med levande hundar och aktiviteter utan riktiga hundar visade det sig att intresset för de levande hundarna var signifikant större (Marx et al. 2010). Dock visar en studie med robotkatter att intresset för omgivningen ökade signifikant även i aktiviteter utan levande djur (Libin & Cohen-Mansfield, 2004).

7.4. Agerande

Kategorin innefattar de skillnader som setts angående de motoriska funktionerna och det agiterande och aggressiva beteenden som förekommit mot andra. Vårdtagare som innan interventionen var i behov av assistans vid förflyttning kunde efter den hundassisterade

omvårdnaden självständigt förflytta sig och hade enligt mätinstrument fått högre motoriska poäng (Kawamura et al. 2007). Motivation till rörelse har visat sig genom att en man som tidigare aldrig rörde sin ena arm började aktivera den genom att kasta boll till hunden. Personalen visste inte ens att han kunde röra armen (Kawamura et al. 2007).

Vårdtagare som uppvisade ett aggressivt beteende blev lättare att lugna under perioden med hundassisterad omvårdnad (Kawamura et al. 2007). Detta stärks av andra studier som uppvisar mätningar där det agiterande beteendet har minskat signifikant (Katsinas, 2001; Sellers, 2006; McCabe et al. 2002). Kanamori et al. (2001) har funnit minskad aggressivitet och agitation i sina mätningar. Mosello et al. (2011) motsäger detta i sina mätningar, de finner ingen förändring av agitationen eller aggressiviteten. Det agiterade beteendet minskade däremot i den studie där deltagarna interagerade med en leksakskatt. Ingen minskning av agitation sågs vid användandet av robotkatt (Libin & Cohen-Mansfield, 2004).

8. Diskussion

Syftet med litteraturstudien var att beskriva hur djurrelaterade stimuli påverkar symtombilden hos dementa. Vi har funnit tydliga förbättringar gällande de dementas motoriska, sociala och psykiska hälsa utifrån kategorierna emotionell påverkan, förmåga till interaktion, intresse för omgivningen och agerande.

8.1. Metoddiskussion

Vi har utifrån metodens steg delat upp diskussionen i olika delar som presenteras nedanför.

8.1.1. Sökningen

De sökningar som vi gjorde i PubMed med sökorden som vi använt i Cinahl och PsycINFO resulterade inte i några nya artiklar, de vi redan funnit i Cinahl och PsycINFO återfanns i PubMed. I PubMed var även en stor del av artiklarna inriktade på djurförsök av olika mediciner och behandlingar. Detta var irrelevant i förhållande till vårt syfte, vi valde därför att fokusera på databaserna Cinahl och PsycINFO. Detta kan ses som en svaghet då vi eventuellt missat relevant forskning i PubMed. Vi upplevde att mättnad uppnåts i förhållande till vårt syfte eftersom forskningsresultaten liknade varandra, vi anser att det är oklart om något nytt kunnat tillföras från de artiklar som kan missats i PubMed. I början av sökningen inkluderades artiklar publicerade under en tioårs-period men då resultaten liknade varandra utökades tidsperioden till 13 år i databasen Cinahl. De artiklar som tillkom hade också

liknande resultat, därför gjordes inte denna sökning i PsycINFO. Den breddade sökningen i Cinahl anser vi styrker att all relevant forskning har inkluderats. Fördelarna med vår metod är enligt oss att vi använt breda sökord och inte riktat in oss på någon specifik demens eller något specifikt djur. Vi använde oss visserligen av både Cat och Dog som sökord men inga av artiklarna har haft dessa ord som nyckelord. Det har inte varit ett medvetet val av oss att lägga fokus på hundar utan majoriteten av resultaten har innehållit hund. En stor del av artiklarna vi fann var kvantitativa vilket inte heller var ett medvetet val.

Vi valde att exkludera artiklar som saknade mätningar innan interventionen för att säkerställa att det är djuret och inte någon annan faktor som påvisat skillnaderna i artiklarnas resultat.

8.1.2. Kvalitetsgranskning

Varje artikel har granskats individuellt med stöd av Forsberg och Wengströms (2013) granskningsmallar. Därefter har de jämförts gemensamt för att få en så bred bild av kvaliteten som möjligt. Vi trodde att flera av artiklarna skulle ha hög kvalitet enligt vårt system och hoppades kunna använda endast de. Då endast fem av artiklarna fick hög kvalitet, valde vi att även inkludera de sex som hade medelkvalitet. Anledningen till att vi ansåg att hög kvalitet krävde att fyra av kategorierna i vår granskningsmall var uppfyllda var för att vi snabbt märkte att de artiklar vi upplevde ha bra kvalitet vid första läsningen endast hade en av kategorierna dåligt beskriven. Om fyra eller fler kategorier var otillräckligt beskrivna upplevde vi att för mycket verkade oklart för att vi skulle kunna använda oss av de resultaten i vår litteraturstudie.

8.1.3. Analysen

Det var bra att vi var tre personer som analyserade eftersom otydligheter har kunnat diskuteras och bristande engelskkunskaper har kunnat kompletteras vid översättningen från engelska till svenska. Eftersom vi fick ut en bred bild av artiklarnas resultat kunde vi snabbt förstå vilka koder som kunde identifieras av dessa. Det var svårare att hitta heterogena kategorier eftersom koderna lätt gick in i varandra. Det var återigen fördelaktigt att vara tre i denna process då vi fick tre perspektiv på varje kod. Vi kom slutligen fram till kategorierna emotionell påverkan, förmåga till interaktion, intresse för omgivningen och agerande. När dessa definierats anser vi att de är heterogena och speglar demenssjukas övergripande symtomproblematik.

8.2. Resultatdiskussion

Vi har valt ut de centrala koderna som framkommit i de olika kategorierna där tydliga skillnader sågs i de dementa personernas symtombild.

8.2.1. Oro/ångest

De resultat som vi har fått fram tyder på att vårdtagare som genomgått någon form av hundrelaterad omvårdnad har fått en minskad oro jämfört med vårdtagare som inte umgått med hund. Även om inte minskningen var stor, var den betydligt bättre än hos de som inte umgått med hund, deras oro hade istället blivit värre. Alla symtom går kanske inte att bli av med men genom hundrelaterad omvårdnad blir de heller inte värre. Dementa kan ofta i sin oro söka efter sitt hem och Norberg och Zingmark (2009) förklarar att det är viktigt att vi känner oss hemma både i tillvaron och i kroppen för att vi ska må bra. Att känna sig hemma innebär välbefinnande och en känsla av helhet enligt Norberg och Zingmark (2009). Om en hund kan medföra känslor av hemmastaddhet hos de dementa borde detta kunna leda till en minskad oro.

I vårt resultat fann vi en ökad tillfredställelse hos vårdtagarna i att kunna promenera självständigt med hunden i stället för med personalen. Robotkatten har haft en förmåga att förändra vårdtagarnas emotioner. Detta ökar möjligheten att uppnå positiva effekter för vårdtagare då det inte alltid är lämpligt med levande djur. Om till exempel en vårdtagare är allergisk blir den djurassisterade omvårdnaden begränsad och hela systemet blir lidande. Om det går att uppnå liknande resultat med allergivänliga aktiviteter kan det i stället gynna hela systemet.

Artiklarna i vår studie påvisade ett ökat lugn hos de dementa, vilket kan ha ett samband med den ökade fysiska beröringen som vårdtagarna får då de klappar hunden. Gånemo och Lindholm (2009) skriver att beröring kopplas till oxytocinfrisättning som framför allt ger en känsla av lugn och ro. I och med att beröringen sker på vårdtagarens villkor kan den bli mer lättsam och bekväm än om den hade skett mellan vårdpersonal och vårdtagare. Vårdtagaren kan med en hund själv ta initiativ till när och hur länge den fysiska beröringen skall ske. Almberg och Jansson (2003) skriver att närhet kan stilla oro men att det är viktigt att förstå att alla har olika fysiska gränser för närhet. Det är viktigt att individer får behålla sin integritet för att övervinna känslan av förtvivlan (Kihlgren, 2009). De som önskar fysisk kontakt kan få den med hunden och inte med exempelvis en annan vårdtagare som inte uppskattar närheten. Att

ofrivilligt bli fysiskt berörd kan istället skapa en ökad oro. En ökad oro hos en individ i systemet kan spridas till övriga individer och därmed ett system som går in i en negativ spiral. Om beröringen uppfattas som positiv av varje del av systemet och integriteten bevaras kan en positiv helhet skapas, eftersom helheten är beroende av delarna (Öquist, 1983).

8.2.2. Uppmärksamhet

I vårt resultat framkommer det att vårdtagarna blev mer uppmärksamma på vad som hände i omgivningen. Uppmärksamheten har inte bara riktats mot hunden utan även mot det som dagligen sker runt vårdtagarna. Människor agerar alltid i ett sammanhang och systemteorin handlar inte bara om interaktionerna i systemet utan även om miljön som systemet befinner sig i (Öquist, 1983). För att det som händer i den omgivande miljön ska få betydelse och fånga vårdtagarnas uppmärksamhet måste den vara tillräckligt stimulerande. När ett djur tillförs i vårdtagarnas miljö blir de tillräckligt stimulerade. Även vid användandet av en robotkatt ökade uppmärksamheten till den omgivande miljön, detta mindre krävande stimuli höll dem aktiverade. Genom att tillföra en komponent i ett system kan nya valmöjligheter skapas, (Öquist, 1983,2009) då ett djur tillförs får vårdtagarna upp ögonen för sin omgivning och erfar den på ett nytt sätt.

Daglig aktivering av hjärnan är enligt Almqvist och Jansson (2003) nödvändig för att kvarvarande funktioner inte ska förloras allt för snabbt. Genom att föra in en hund bland vårdtagarna får de något att fästa sin uppmärksamhet på och hjärnan blir på så vis aktiverad. Störningar i dygnsrytmen är enligt Almqvist och Jansson (2003) ett vanligt förekommande problem hos personer med demens. Om vårdtagare inte blir aktiverande under dagtid kan de i stället slumra större delar av dagen vilket då leder till dålig sömn under natten.

Vid bristande uppmärksamhet kan vårdtagarna upplevas som apatiska. Asplund och Normann (2009) skriver att det finns uttryck som säger att demens är tomma och ibland beskrivs de som levande döda eftersom deras personlighet gradvis försvinner. Vårdtagarna fick i och med den ökade uppmärksamheten lättare att ta instruktioner. De blev uppmärksamma på vad som sades och gjordes och kunde därför medverka i uppgiften. Detta är något som kan tas till vara på vid samarbetskrävande uppgifter, som till exempel duschning. Om vi kopplar detta till Öquist's (1983) systemteori där vårdtagarna blir ett system tillsammans med sin miljö där alla påverkar varandra kan vi tänka oss att en förändring hos vårdtagaren leder till förändring i systemet. Om en vårdtagare får upp ögonen för hunden och blir mer uppmärksam och aktiv

blir troligtvis de andra vårdtagarna också det när de ser förändringen. En lugn dagsaktivitet med tydliga rutiner kan bidra till att vårdtagarna får kontroll på tillvaron, ökar uppmärksamheten och får en behaglig trötthet när kvällen kommer (Almberg & Jansson, 2003).

8.2.3. Motorisk påverkan

Vi har sett resultat som visar en bättre motorik hos vårdtagare som genomgått hundassisterad omvårdnad, till exempel klarade en kvinna sina förflyttningar självständigt efter den hundassisterade omvårdnaden (Katsinas, 2001). Almberg och Jansson (2003) pekar på vikten av att se till det friska och träna de funktioner som finns kvar och inte de som redan är borta. Vidare skriver Almberg och Jansson (2003) att rörelseminnet kan väckas hos vårdtagarna om vårdarna hjälper dem att komma igång, vårdaren startar och vårdtagaren genomför självständigt rörelsen. Här kan vårdaren och vårdtagaren tillsammans bli ett system som hjälper varandra för att utföra ett moment. Om vårdtagare tidigare har haft hund kanske de minns rörelser associerade med hunden. Detta bekräftas av Norberg och Zingmark (2009) som beskriver betydelsen av att få använda ett rörelsemönster som vårdtagaren är van vid. Detta skapar en meningsfull aktivitet som inger tröst och trygghet. Vi tror att mannen i vårt resultat som började kasta boll till hunden (Kawamura et al. 2007) är ett exempel på rörelseminne, det hade varit intressant att veta om mannen tidigare haft erfarenheter av hundar. Genom att väcka känslor från förr kan hunden eventuellt inge trygghet och kanske även få vårdtagaren att vilja samarbeta bättre. Enligt Öquist (1983) ingår trygghet och flexibilitet i ett bra system. Även Nygren och Lundman (2009) beskriver vikten av att försöka behålla de sysselsättningar som fanns tidigare i livet. De menar att det leder till en god ålderdom. För oss innebär detta att vårdare måste försöka erbjuda individanpassade aktiviteter då alla har olika behov. Det gäller alltså att vara öppen och flexibel inför olika behandlingsformer och nya aktiviteter. Vårdarna kan med hjälp av hunden motivera vårdtagarna till aktivitet, till exempel promenad. Hunden kan bli en bra anledning till att komma ut. Almberg och Jansson (2003) beskriver vikten av att vårdarna ger trygghet genom ett lugnt bemötande. Det är också viktigt för oss att vårdarna tar sig tid att låta vårdtagarna få möjlighet att försöka genomföra moment så självständigt som möjligt.

8.2.4. Aggressivitet

Aggressiviteten har visats minska och gjort patienterna lättare att behandla. En artikel fann inte något samband mellan den minskade aggressiviteten och hundassisterad omvårdnad (Mosello et al. 2011). Den aktuella studien hade inte någon kontrollgrupp vilket kan vara

anledningen till att sambandet inte påvisats. Kanske hade här en skillnad kunnat påvisas mellan den grupp som fick hundassisterad omvårdnad och den grupp som inte fått det. Hur patienter agerar mot de andra vårdtagarna och vårdgivarna på ett både verbalt och icke verbalt aggressivt sätt tror vi kan ha stor inverkan på hur hela vårdenheten fungerar. Systemteorin menar att små delar kan förändra helheten (Öquist, 1983). Detta skulle kunna innebära att även om forskningen har olika uppfattningar om djurens förmåga att förändra aggressiviteten, så kan den förändrade delen i sin tur påverka de andra delarna i samma riktning. Systemteorin menar att systemet har en egen kraft som gör att effekten av goda eller dåliga upplevelser sprider sig från delen till helheten (Öquist, 2009). En god effekt hos en enskild individ kan alltså sprida sig till de övriga vårdtagarna.

Vårt resultat har visat att agitationen har minskat vid användandet av en leksakskatt men inte när en robotkatt använts. Leksakskatten kan uppskattas av de som tidigare ägt djur, de förknippar den med sina egna tidigare ägda husdjur och minnen av att få mysa med katt. Många äldre har växt upp med djur och genom att få umgås med djur aktiveras olika funktioner i hjärnan och minnen väcks till liv (Almberg & Jansson, 2003). De som ej tidigare varit djurägare kanske har svårt att sätta sig in i situationen med leksakskatten men ser vilken tillfredställelse den vårdtagare som myser med leksakskatten utstrålar och försöker sig själv på en mysstund med leksakskatten. Öquist (2009) berättar om fjärilseffekten, den syftar till att små insatser snabbt kan få stora effekter. Detta är vad som setts i vårt resultat, en slags fjärilseffekt på vårdtagarnas agerande. Robotkatten saknar mycket av de egenskaper som påminner om en levande katt, så som värme och mjukhet. En person som aldrig tidigare i sitt liv fått möjlighet att umgås med ett pälsdjur kan i och med leksakskatten erbjudas detta. Grunden till den ökade agitationen som återfinns i dementas symtombild kan härledas till en dålig boendemiljö (Skovdahl & Kihlgren, 2009). Deras omgivande faktorer påverkar deras symtombild, vid införandet av en liten förändring som förbättrar boendemiljön minskar individens aggression.

8.2.5. Trovärdighet och överförbarhet

Många av artiklarna var kvantitativa men hade oftast ett lågt antal deltagare vilket kan minska överförbarheten. Eftersom de flesta studierna visade ett liknande resultat kan urvalsgrupperna ändå anses som representativa vilket leder till en ökad överförbarhet (Forsberg & Wengström, 2013).

Resultaten har främst gällt gruppboenden och vårt resultat har därför bäst överförbarhet hos personer som befinner sig i just den kontexten. Hur den djurassisterade omvårdnaden påverkar en ensamboende dement är oklart. Utifrån Öquist (2009) systemteori tror vi att goda resultat även kan ses på gruppboenden där vårdtagarna inte har demens. Där en positiv verkan i en del kan leda till en positiv helhet.

Allt resultat som har speglat vårt syfte har presenterats vilket vi anser har ökat trovärdigheten för vår studie. Artiklarna kommer från olika delar av världen men har ändå gett liknande resultat och använt liknande mätmetoder. Detta borde ge en bredare trovärdighet samt en större möjlighet för överförbarhet av vår studies resultat.

8.3. Förslag på ny forskning

Från början var vi intresserade av hur djurassisterad omvårdnad kan påverka vårdtagares medicinering och gjorde sökningar där vi inkluderade medicinering som sökord, vilket inte genererade några resultat. Vi vill därför att framtida studier tar upp effekten av djurassisterad omvårdnad på vårdtagarnas medicinering. De flesta studier som vi läst har använt sig av hundar eller leksaksdjur, kanske finns det effekter av minde krävande djur, exempelvis fågel, fisk eller andra smådjur? De ökade lugnet som har visats hos de dementa tror vi har grund i en ökad fysisk kontakt, om det är möjligt att mäta detta samband hade det varit en intressant aspekt. Fler studier bör göras för att få en förståelse av den subjektiva upplevelsen av djurassisterad omvårdnad från vårdtagarnas perspektiv. Detta för att få en bild av vad som har förändrats över en längre tid och inte endast den tidpunkt då mätinstrumenten använts. I de studier vi har tagit del av har hunden kommit till boendet en kort tid varje dag, vad skulle hända med resultaten om hunden bodde på boendet permanent?

9. Slutsats

Djurassisterad omvårdnad är en bra alternativ behandlingsform. Det är centralt att erbjuda individanpassade aktiviteter för vårdtagare för att på bästa sätt minimera deras symtom. Eftersom även användandet av en robotkatt har visat goda resultat borde andra mindre krävande djur också kunna användas. En hund är trots allt ganska krävande och passar inte alltid i vårdsituationer som kan vara stressande. En robot kan plockas fram när tillfälle ges och även läggas undan när det inte är lämpligt att ha den, till exempel vid måltid. Fördelen

med levande djur är den naturliga anledningen till att gå ut på promenad istället för att sitta inne.

Den minskade vårdtyngden som uppstått till följd av hundassisterad omvårdnad i vår studie ser vi som en positiv anledning till att överväga detta i vården för demenssjuka. Det är viktigt att vården är trygg både för vårdgivare och för vårdtagare (hälso- och sjukvårdslagen, 1982:763) eftersom många uppgifter kräver samarbeten mellan de olika parterna. Studierna visade att hundarna kan skapa minskad aggressivitet och en förbättrad samarbetsförmåga hos vårdtagarna.

Hunden kan bli en del av systemet men för att det ska bli ett bra system krävs att hunden uppfattas som positiv. Om hunden uppfattas som negativ blir systemet snarare ostadigt och otrött. Då hunden blir en positiv del i systemet tror vi att det positiva kommer sprida sig till resten av delarna i systemet. Vårdtagarna kommer att känna av den minskade oron och aggressiviteten samtidigt som de upplever en ökad tillfredsställelse och en förbättrad kommunikation. Då vårdtagaren blir mer koncentrerad på uppgiften blir omvårdnadssamarbetet tryggare för vårdgivaren. Om vårdgivaren känner sig trygg i sitt arbete kan moment utföras utan att behöva tänka på eventuella risker och en mer patientcentrerad vård kan ges.

10. Referenslista

1177. (2012). *Pälsdjursallergi*. Tillgänglig

<http://www.1177.se/Vastra-Gotaland/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Palsdjursallergi/>

Almberg, B., & Jansson, W. (2003). *Fånga stunden – hur man bemöter och förhåller sig till personer med demenshandikapp*. Stockholm: Liber.

Asplund, K., & Normann, K. (2009). Episoder av psykisk klarhet hos dementa personer med svår demenssjukdom. I A.-K. Edberg (Red.), *Att möta personer med demens* (s.82-95). Lund: Studentlitteratur.

Buettner, L., Fitzsimmons, S., & Barba, B. (2011). Animal-assisted therapy for clients with dementia –Nurses role. *Journal of gerontological nursing*, 37, (5), 10-14.

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Gånemo, A., & Lindholm, C. (2009). Hud och sår. I A.-K. Edberg & H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder – Hälsa och ohälsa* (s.539-592). Lund: Studentlitteratur.

Hälso- och sjukvårdslagen, 1982:763. Tillgänglig

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Halso--och-sjukvardslag-1982_sfs-1982-763/

Kanamori, M., Suzuki, M., Yamamoto, K., Kanda, M., Matsui, Y., Kojima, E., Fukawa, H., Sugita, T., & Oshiro, H. (2001). A day care program and evaluation of animal-assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia. *American journal of Alzheimer's disease and other dementias*, 16, (4), 234-239.

Katsinas, P. (2001). The use and implications of a canine companion in a therapeutic day care program for nursing home residents. *Activites, adaption & aging*, 25, (1), 13-30.

Kawamura, N., Niyama, M., & Niyama, H. (2007). Long-term evaluation of animal-assisted therapy for institutionalized elderly people: a preliminary result. *Psychogeriatrics*, 7, 8-13.

Kihlgren, M. (2009). Integritetsfrämjande omvårdnad vid åldrande och demens. I A.-K. Edberg (Red.), *Att möta personer med demens* (s.137-152). Lund: Studentlitteratur.

Kjellström, S. (2012). Forskningsetik. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod – från idé till examination inom omvårdnad*. (s.69-94). Lund: Studentlitteratur.

Laun, L. (2003). Benefits of pet therapy in dementia. *Home healthcare nurse*, 21, (1), 49-52.

Libin, A., & Cohen-Mansfield, J. (2004). Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: preliminary inquiry. *American Journal of Alzheimer's disease and Other Dementias*, 19, (2), 111-116.

Marx, M., Cohen-Mansfield, J., Regier, N., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., & Thein, K. (2010). The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia. *American journal of Alzheimer's disease and other dementias*, 25, (1), 37-45.

McCabe, B., Baun, M., Speich, D., & Agrawal, S. (2002). Resident dog in the alzheimer's special care unit. *Western journal of nursing research*, 24, (16), 684-696.

Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., & Atti, A-R. (2011). Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics*, 11, 125-129.

Mosello, E., Ridolfi, A., Mello, A-M., Lorenzini, G., Mugnai, F., Piccini, C., Barone, D., Peruzzi, A., Masotti, G., & Marchionni, N. (2011). Animal-assisted activity and emotional status of patients with Alzheimer's disease in day care. *International psychogeriatrics*, 23, (6), 899-905.

Motomura, N., Yagi, T., & Ohyama, H. (2004). Animal assisted therapy for people with dementia. *Psychogeriatrics*, 4, 40-42.

Norberg, A., & Zingmark, K. (2009). Att leva med svår demens. I A.-K. Edberg (Red.), *Att möta personer med demens* (s.28-44). Lund: Studentlitteratur.

Nordgren, L., & Engström, G. (2012). Effect of animal-assisted therapy on behavioural and/or psychological symptoms in dementia: a case report. *American journal of alzheimer's diseases and other dementias*, 27, (8), 625-632.

Nygren, B., & Lundman, B. (2009). Åldrande och att vara gammal. I F. Friberg, J. Öhlén (Red.), *Omvårdnadens grunder – perspektiv och förhållningssätt* (s.178-199). Lund: Studentlitteratur.

Rahm Hallberg, I. (2007). Att vara vårdare – tillfredsställelse och påfrestning. I A.-K. Edberg (Red.), *Att möta personer med demens* (s.45-60). Lund: Studentlitteratur.

Sellers, D. (2006). The evaluation of an animal assisted therapy intervention for elders with dementia in long-term care. *Activities, adaptation & aging*, 30, (1), 61-77.

Skovdahl, K., & Kihlgren, M. (2009). Oro och aggressivitet – beteenden som kan vara svåra att tolka och bemöta. I A.-K. Edberg (Red.), *Att möta personer med demens* (s.121-136). Lund: Studentlitteratur.

SOSFS 2012:12, *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ansvaret för personer med demenssjukdom och bemanning i särskilda boenden*.

Svenskt demenscentrum (2001). *Djur i vården*. Tillgänglig <http://www.demenscentrum.se/Arbeta-med-demens/Metoder-och-arbetssatt/Djur-i-varden/>

Svenskt demenscentrum (2008). *Vad är demens?*. Tillgänglig <http://www.demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Vad-ar-demens/>

Wallengren, C., & Henricson, M. (2012). Vetenskaplig kvalitetssäkring av litteraturbaserat examensarbete. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod – från idé till examination inom omvårdnad* (s.481-498). Lund: Studentlitteratur.

Williams, E., & Jenkins, R. (2008). Dog visitation therapy in dementia care: a literature review. *Nursing older people*, 20, (8), 31-35.

Öquist, O. (1983). *Se världen som den är – människan i ett systemperspektiv*. Stockholm: Liber.

Öquist, O. (2009). *Systemteori i praktiken – konsten att lösa problem och nå resultat*. Stockholm: Gothia

Bilaga I

Databassökningar

Sökningar i databasen Cinahl, publiceringsår 2003-2013

Sökord/ kombinationer	Antal träffar	Lästa titlar	Lästa abstrakt	Lästa artiklar i fulltext	Kvalitetsgranskade artiklar	Antal inkluderade artiklar
Human-pet bonding (or) pet therapy (or) cat (or) dog	2697	-	-	-	-	-
Dementia	12883	-	-	-	-	-
Human-pet bonding (or) pet therapy (or) cat (or) dog (AND) Dementia	28	28	11	5	5	2

Sökningar i databasen PsycINFO år 2003-2013

Sökord/ kombinationer	Antal träffar	Lästa titlar	Lästa abstrakt	Lästa artiklar i fulltext	Kvalitetsgranskade artiklar	Antal inkluderade artiklar
Animal assisted therapy (AND) Dementia	23	23	15	8	8	6

Sökningar i databasen Cinahl, publiceringsår 2000-2002.

Sökord/ kombinationer	Antal träffar	Lästa titlar	Lästa abstrakt	Lästa artiklar i fulltext	Kvalitetsgranskade artiklar	Antal inkluderade artiklar
Pet therapy	64	-	-	-	-	-
Dementia	2769	-	-	-	-	-
Pet therapy (AND) Dementia	11	11	4	3	3	3

Bilaga II

Reviderad checklista för kvantitativa artiklar med grund i Forsberg och Wengströms (2013) checklista för kvantitativa artiklar.

1. Syfte

1a. Är frågeställningarna tydligt beskrivna? Ja/Nej.

1b. Är designen lämplig utifrån syftet? Ja/Nej.

2. Urval

2a. Inklusionskriterier beskrivna? Ja/Nej.

2b. Exklusionskriterier beskrivna? Ja/Nej.

2c. Är undersökningsgruppen representativ? Ja/Nej.

2d. Har undersökningens plats och tid beskrivits? Ja/Nej.

2e. Är urvalsgruppen tillräcklig? Ja/Nej.

3. Interventionen

3a. Är målet med interventionen tydligt beskrivet? Ja/Nej.

3b. Är interventionen tydligt beskriven? Ja/Nej.

3c. Är interventionens intervall beskriven? Ja/Nej.

3d. Har personerna godkänt sitt deltagande? Ja/Nej.

4. Mätmetoder

4a. Är mätmetoden beskriven? Ja/Nej.

4b. Är reliabiliteten beräknad? Ja/Nej.

4c. Är validiteten diskuterad? Ja/Nej.

5. Analys

5a. Var demografiska data liknande i båda grupperna? Ja/Nej.

5b. Är bortfallet redovisat? Ja/Nej.

5c. Var huvudresultaten tydligt beskrivna? Ja/Nej.

5d. Erhölls signifikanta skillnader? Ja/Nej.

6. Värdering

6a. Är resultaten generaliserbart? Ja/Nej.

6b. Har resultaten klinisk betydelse? Ja/Nej.

6c. Överväger nyttan med resultatet eventuella risker? Ja/Nej.

Bilaga III

Reviderad checklista för kvalitativa artiklar med grund i Forsberg och Wengströms (2013) checklista för kvalitativa artiklar.

1. Syfte
  - 1a. Är syftet beskrivet? Ja/Nej
  - 1b. Är designen relevant för att besvara studiens frågeställningar? Ja/Nej

2. Urval
  - 2a. Är inklusionskriterierna tydligt beskrivna? Ja/Nej
  - 2b. Är exklusionskriterierna tydligt beskrivna? Ja/Nej
  - 2c. Finns det beskrivet hur urvalet kontaktades? Ja/Nej
  - 2d. Är undersökningsgruppen lämplig? Ja/Nej

3. Datainsamling
  - 3a. Är fältarbetet tydligt beskrivet? Ja/Nej
  - 3b. Beskrivs metoden för datainsamling? Ja/Nej
  - 3c. Är data systematiskt samlade? Ja/Nej

4. Analys
  - 4a. Är begrepp, teman och kategorier utvecklade och tolkade? Ja/Nej
  - 4b. Är analys och tolkning av resultatet diskuterat? Ja/Nej
  - 4c. Är resultaten trovärdiga? Ja/Nej
  - 4d. Är resultaten pålitliga? Ja/Nej
  - 4c. Är resultaten diskuterade med undersökningsgruppen? Ja/Nej

5. Värdering
  - 5a. Kan resultatet återkopplas till forskningsfrågan? Ja/Nej
  - 5b. Har resultaten klinisk relevans? Ja/Nej
  - 5c. Diskuteras metodologiska brister? Ja/Nej

Bilaga IV

Artikelmatris

Författare/Land	Titel	Syfte	Metod	Urval	Resultat	Kvalitet
Kanamori, M., Suzuki, M., Yamamoto, K., Kanda, M., Matsui, Y., Kojima, E., Fukava, H., Sugita, T., Oshiro, H. Japan	A day care program and evaluation of animal-assisted therapy for the elderly with senile dementia. 2001.	Undersöka nyttan av djurassisterad omvårdnad hos dementa personer	Kvantitativ, experimentell.	5 kvinnor och 2 män, medelålder 79 år	Ett minskat aggressivt beteende har lett till en minskad arbetstyngd. Sänkningar i oro och ångest	Hög.
Katsinas, R. England	The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia. 2009.	Undersöka vilka roller en hund kan fylla på ett äldreboende för dementa.	Kvalitativ, hermeneutisk fenomenologi.	9 kvinnor och 3 män, 69-98 år.	Social interaktion mellan de boende och personal då de pratar om hunden och minns tidigare ägda djur.	Medel.
Kawamura, N., Niiyama, M., Niiyama, H. Japan	Long-term evaluation of animal-assisted therapy for institutionalized elderly people: a preliminary result. 2007.	Utvärdera vilken effekt djurassisterad terapi har på psyket samt beteendet hos boenden på ett långtidsboende.	Kvantitativ, kvasiexperimentell.	9 kvinnor och 1 man, 75-95 år.	Motorik och den rumsliga orienteringen förbättras vid närvaro av hund.	Medel.
Libin, A., Cohen-Mansfield, J. USA	Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: Preliminary inquiry. 2004.	Bana vägen för framtida forskning om robotterapi på äldreboenden.	Kvantitativ, kvasiexperimentell.	9 kvinnor, 83-98 år.	Tillfredsställelse och intresse ökade signifikant vid närvaro av en robotkatt. Fysisk agitation minskade vid användandet av leksakskatt.	Medel.

Marx, M., Cohen-Mandfield, J., Regier, N., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., Thein, K. USA	The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia. 2010.	Ge en mer empirisk utvärdering av effekten av djurassisterad terapi på vårdboenden med dementa.	Kvantitativ, kvasiexperimentell.	44 kvinnor och 12 män, 61-101 år.	Ökade sociala interaktioner vid olika hundstimuli.	Hög.
McCabe, B., Baun, M., Speich, D., Agrawal, S. USA	Resident dog in the Alzheimer's special care unit. 2002.	Med fokus på problembeteend en undersöka effekten av att ha en hund boendes på vårdenheten.	Kvantitativ, kvasiexperimentell	15 kvinnor och 7 män, 68-96 år.	Minskat aggressivt beteende samt ökad koncentrationsförmåga hos de dementa.	Medel.
Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., Atti, A-R. Italien	Pet therapy in elderly patients with mental illness. 2011.	Utvärdera effekterna av djurassisterad aktivitet hos äldre med psykisk åkomma på äldreboende.	Kvantitativ, experimentell.	9 kvinnor och 1 man, 65+ år.	Depressionssymtom och den kognitiva förmågan förbättrades i djurassisterad omvårdnadsgruppen.	Hög.
Mosello, E., Ridolfi, A., Mello, A-M., Lorenzini, G., Mugnai, F., Piccini, C., Barone, D., Peruzzi, A., Masotti, G., Marchionni, N. Italien	Animal-assisted activity and emotional status of patients with Alzheimer's disease in day care. 2011.	Utvärdera effekten av djurassisterad aktivitet i ett dagcenter för alzheimerspatienter.	Kvantitativ, kvasiexperimentell.	4 kvinnor och 6 män, 69-85 år.	Tillfredsställelsen och vakenheten ökade och de upplevdes som gladare.	Hög.
Motomura, N., Yagi, T., Ohyama, H. Japan	Animal assisted therapy for people with dementia. 2004.	Utforska effekten av djurassisterad terapi för handhavandet av patienter med demens genom användandet av olika mätinstrument.	Kvantitativ, kvasiexperimentell.	8 kvinnor, medelåldern 84 år.	Signifikanta skillnader i minskad apati.	Medel.

Nordgren, L., Engström, G. Sverige	Effects of animal-assisted therapy on behavioural and/or psychological symptoms in dementia: A case report. 2012.	Att minska Mrs. Johnson's psykiska symtom.	Kvalitativ och kvantitativ, kvasiexperimentell.	1 kvinna, 84 år.	Mätningar i MMSE samt psykiska symtom har förbättrats.	Hög.
Sellers, D. USA	The evaluation of an animal assisted therapy intervention for elders with dementia in long-term care. 2008.	Utreda effekterna av djurassisterad terapi på det sociala och det agiterande uppträdandet hos äldre med demens på ett äldreboende.	Kvantitativ, experimentell.	3 kvinnor och 1 man, 79-95 år.	Ökning av sociala beteenden och minskning av agitation till följd av djurassisterad omvårdnad.	Medel.